

Також, результати проведеного експерименту підтверджують гіпотезу, що приваблива діяльність втрачає свою мотиваційну силу, коли в діяльність включають зовнішні мотиви, що внутрішня, процесуальна мотивація знижується. Зовнішнє підкріплення – не завжди підвищує інтерес до змісту та процесу діяльності, що виконується. Але, зовнішнє підкріплення деколи виступає необхідним мотиваційним чинником, деколи одним з основних. Достатні та необхідні умови використання зовнішнього підкріплення для зростання мотивації навчальної діяльності дітей середнього шкільного віку потребують наступних пошукових розвідок.

NADIYA HOROSHKEVYCH
Lviv

INFLUENCE OF EXTERNAL REASONS ON A MOTIVATION OF MIDDLE SCHOOL AGE'S CHILDREN

The article presents analysis motivational factors of educational activity, it is considered semantic and situational theory of motivation and their essence; disposition and situational motivation are explained, also dependence of motivation on internal and external reasons; educational motivation and influence of external reasons on a motivation in relation to implementation of certain types of educational activity of middle school age's children are considered. There's short exposition of existing to the theory of motivation is given in this article. Also, there're essence and role of external and internal motivation are exposed. Results are among schoolchildren 11–12 years undertaken a study are presented. Research in specialized high school with deep study of foreign language was conducted.

Key words: theory of motivation, motivation of educational activity, disposition and situational motivation, educational motivation, internal and external reasons, middle school age.

НАДЕЖДА ГОРОШКЕВИЧ
г. Львов

ВЛИЯНИЕ ВНЕШНИХ МОТИВОВ НА МОТИВАЦИЮ ДЕТЕЙ СРЕДНЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

В статье проанализированы мотивационные факторы учебной деятельности, рассмотрены смысловые и процессуальные теории мотивации, их суть; дается разъяснение диспозиционной и ситуационной мотивации; рассмотрена учебная мотивация и влияние внешних мотивов на мотивацию детей среднего школьного возраста относительно выполнения некоторых видов учебной деятельности. Представлены результаты проведенного исследования среди школьников 11–12 лет в специализированной средней школе с углубленным изучением иностранного языка.

Ключевые слова: теория мотивации, мотивация учебной деятельности, диспозиционная и ситуационная мотивация, учебная мотивация, внутренние и внешние мотивы, средний школьный возраст.

Стаття надійшла до редколегії 10.04.2018

УДК 159.9

ОКСАНА ДЕНИСЕНКО

м. Миколаїв

oksiniki@ukr.net

ВЧИТЕЛЬ І ПРАСОЦІАЛЬНІ СТОСУНКИ ПІДЛІТКІВ: МЕДІАЗАГРОЗИ ТА МЕДІАМОЖЛИВОСТІ

У статті окреслено психологічні проблеми, які пов'язані з парасоціальними стосунками підлітків. Відповідно до вікової періодизації визначено основні медіаризики; педагогам та психологам запропоновані шляхи їх профілактики.

Ключові слова: парасоціальні стосунки, кібербулінг, медіаагресія, медіаосвіта, агресор, жертва, медіаосвітня програма, медіаімунітет, ментальні фільтри, гаджети, девайси.

На сучасному етапі розвитку віртуального простору вчені та громадські виказують застереження щодо глобального переходу суспільства (а сьогодні – молоді) до віртуального типу стосунків. Спостереження більшості батьків доводять – перше, що робить дитина, коли прокидається – тягнеться за гаджетом, щоб перевірити пошту чи повідомлення друзів у соціальних мережах, а педагоги зазначають, що після дзвоника діти, у яких є сучасні гаджети, не поспішають активно відпочивати, вони беруть у руки девайси, щоб погратися, перевірити повідомлення, поспілкуватися з однокласниками, які знаходяться поряд, через соціальні мережі. Слід відмітити, що батьки та вчителі вбачають певні проблеми в надмірному захопленні підлітків віртуальним простором та шукають шляхи профілактики медіаризиків. Так, достатньо актуальним є питання негативного впливу парасоціальних стосунків на поведінку школярів та їх сприйняття реальності цілому.

Взаємодія людини з медіаізуальним феноменом інформаційного простору часто представлена як взаємодія, комунікація людини з медіа. У сучасному світі, перенасиченому медіаінформацією й візуальною зокрема, актуальним стала ідея відомого канадського психолога Г. Маклугена щодо необхідності «візуальної грамотності» (тобто візуальної медіакультури особистості), яка б базувалася на адекватному медіасприйманні та розумінні медіавізуальних образів. Проблема парасоціальних стосунків знаходить обґрунтування в теоріях інформації та комунікації, що розроблялися багатьма вченими, і перед-

усім зарубіжними: В. Вівером, Н. Вінером, Г. Лассвеллом, Г. Маклугеном, Д. Мак-Квейлом, К. Шенноном та ін. Серед українських дослідників слід відзначити В. Іванова, Л. Найдьонову, Б. Потятиника, Г. Почепцова, В. Різун.

Важливим є те, що парасоціальні стосунки, впливаючи на формування «Я-концепції» особистості, не завжди сприяють її розвитку. Людина, прагнучи до розуміння світу, намагаючись сформувати суб'єктивну реальність (власний «образ світу»), не є вільною від власної ціннісно-сислової оцінки того чи іншого процесу. Проблема специфіки смислової організації суб'єктивної реальності, на наш погляд, це одна з найважливіших проблем медіасприйняття. Самоідентичність визначається як процес відкриття особистістю самого себе, реального «Я». Базуючись на положеннях теорії особистісних конструктів Дж. Келі, кожній людині властива автентичність як здатність бути самим собою і кожна людина має певний набір особистих конструктів як системи тлумачення. Деякі дослідники вважають, що автентичність не заважає можливості бути іншим у межах свого внутрішнього світу, тобто особистість є набагато ширшою ніж вона уявляє про себе. Цим, до речі, користуються маніпулятори для нав'язування людині потрібного їм образу світу. Адже сьогодні ми живемо в умовах не тільки «гарячих» інформаційних воєн, – відбувається війна сенсів, боротьба за створення того чи іншого образу світу, тієї чи іншої суб'єктивної реальності. Саме тому медіапсихологи відмічають необхідність наявності у людини певних ментальних фільтрів, які заважають

спробам нав'язування інших інтерпретацій подій чи процесів. А місія формування медіаімунітету в учнів сьогодні покладається в основному на вчителів та шкільних психологів.

Таким чином сьогодні є нагальною потреба у вивченні природи парасоціальних стосунків у сучасних школярів, у створенні програм, які дозволять вчителю сформувавши у дитини, підлітка такі внутрішні фільтри, що захистять її від нав'язування образів, стосунків, ідеалів та стереотипів.

Метою даної статті є розгляд особливостей парасоціальних стосунків сучасних підлітків та медіаризиків, що з ними пов'язані; окреслення шляхів їх виявлення та профілактики педагогічною спільнотою.

Парасоціальними стосунками вважають відносини між людиною і медіасвітом, за яких вона відчуває себе поруч із героями масмедіа [11, 25]. Оскільки соціальні мережі, гаджети надають можливість будувати стосунки з особисто незнайомими людьми, ми пропонуємо також вважати парасоціальними стосунки з реально існуючими людьми, спілкування з якими обмежене лише віртуальною реальністю, що не дозволяє об'єктивно оцінити людину, «перевірити» її в життєвих ситуаціях. Статистика свідчить, що більшість віртуальних партнерів відрізняються від свого аналога в реальному світі. І хоча такий тип стосунків з'явився доволі давно, на сучасному етапі він набуває і нового змісту, і нових форм, і нового сенсу.

Сьогодні питання парасоціальних стосунків висвітлено у роботах зарубіжних і вітчизняних дослідників. Так американські психологи К. Рігбі і П. Смітт розглядають стосунки з медіагероями у контексті кібербулінгу (медіанасильства), коли, вступаючи у парасоціальні стосунки, молоді люди виконують всі накази «провідників»: від надання персональної інформації до самогубства [4, 13]. Ми знаходимо підтвердження їх теорії, коли аналізуємо наслідки спілкування сучасних підлітків з модераторами пабліків «Синій кит», «Тихий дім», «Червона сова» та інших.

Медіапедагог О. Федоров досліджує парасоціальні стосунки як проблему медіаосвіти, російський вчений робить акцент на розвитку у глядачів критичного мислення для того,

щоб протистояти маніпулюванню свідомістю та об'єктивно оцінювати героїв медійного простору [14].

Одним з найвідоміших в Україні дослідників, що займаються питанням впливу парасоціальних стосунків на особистість, є Л. Найдьянова. Вчена визначає парасоціальні стосунки як стосунки з віртуальним, штучно створеним персонажем, своєрідним *симулякром* (модель без первинного аналога) через засоби масової комунікації. Їх об'єктом виступає аудиторія, тобто споживачі медіа продукції [5].

Розглянути вплив парасоціальних відносин через зміни часопростору життєвого світу особистості, який набуває властивостей «не тут» і «без потім», пропонує сучасний український медіапсихолог О. Вознесенська [2]. Вона стверджує, що увімкнення телевізора як «члена сім'ї», неможливість відділити сім'ю від інформаційного простору сприяє її роз'єднанню, зростанню емоційної дистанції між її членами. Батьки самі штовхають своїх дітей у віртуальний світ, годуючи їх ще неможливістю під мультфільми та заохочуючи їх до користування гаджетами (планшетами та телефонами). Механізм підміни реального міжособистісного досвіду дитини парасоціальними відносинами, для яких характерний розрив емоційності й участі в події, називається тенденцією «не тут». У життєвому світі дитини починає переважати тенденція просторового руйнування єдності часопростору «тут і тепер»: переживаючи емоції слідом за екранною реальністю, залучаючись до неї без реальної участі, вибудовуючи відносини з медіаперсонажами «там» у віртуальному світі, дитина інтенсивно живе «не тут». Навколишня територіальність віртуалізується, на неї починає переноситися легкість життя «не тут», яка не вимагає особистої участі, дій, докладення зусиль, щоб протистояти реальним проблемам, відповідальності за її впорядкування і необхідності власних внесків у неї [2].

Зміни життєвого світу внаслідок інтенсивного спілкування з медіа концептуалізовано українською вченою Г. Мироненко. У підлітків, «важких» споживачів медіапродукції (понад 4 години на добу), відбувається помітна зміна суб'єктивної одиниці часу, з якою пов'язані всі нейродинамічні характеристики

особистості, у бік її збільшення, порушується орієнтація у часі. У сприйнятті реального часу губиться відчуття його плину, він наче розтягується та водночас минає зовсім непомітно. Дитина наче «зависає в часі», вступаючи у спілкування з віртуальним світом. З одного боку, дитина залишається в теперішності, а з іншого – перебуваючи в ній «не тут», вона виявляється не тотожною переживанню теперішнього моменту як неповторного «тепер» власного життєвого світу [6, 173–175].

Дослідження особливостей формування життєвих планів і побудови зразка власного майбутнього підлітками з медійною залежністю виявило порушення механізму формування життєвих домагань. Майбутнє такі підлітки сприймають як дещо аморфне, що постає само собою, без необхідності особистої участі й, відповідно, всякої особистої відповідальності. Одне слово, майбутнє наче зникає, бо дитина не замислюється про те, що буде в перспективі. Виходячи з цих досліджень можна вважати, що під впливом екранних медіа відбувається трансформація часової єдності часопростору життєвого світу глядача, яку можна назвати тенденцією «без потім» [6, 58]. Життєвий світ особистості, в якому переважають тенденції «не тут» і «без потім», – ось результат стихійного і безконтрольного медійного впливу. Така особистість – це своєрідний «віртуальний робінзон», чий життєвий світ ізольований від фізичної та соціальної території існування і позбавлений майбутнього часу.

Важливим є те, що вчені переконані: щоб парасоціальні стосунки мали розвиток та впливали на «Я»-концепцію людини, у реальному житті також мають бути певні умови. Так, у працях Л. Найдьонової [6], О. Федорова [15] ми зустрічаємо факти, які це підтверджують. Зображення насильницьких дій у фільмах і телепрограмах може призводити до їх імітації – наслідування глядачами, особливо маленькими дітьми. Вчені вказують, що батьки також наводять багато прикладів, коли діти повторюють у своїх іграх окремі елементи телепередач, зокрема й побачені на екрані насильницькі дії. Діти більше схильні імітувати їх в іграх. Сцени насильства, зображені в мультфільмах або з боку тих персонажів, з

якими дитина не може себе ідентифікувати, мають менший потенціал для наслідування.

Підлітки схильні імітувати побачені в телесеріалах нові та яскраві форми взаємодії між угрупованнями однолітків (банди, бригади, кліки називаються телевізійними іменами, переймаючи зовнішні ознаки і звички, зокрема й кримінального забарвлення). Однак, слід відмітити, що Л. Найдьонова вказує, що зв'язку між експозицією медіанасильства (і навіть схильністю дивитися жорстокі сцени) і злочинами не виявлено [6]. Набагато впливовіші чинники, за наявності яких можна передбачити ймовірність кримінальної поведінки: алкоголізм і наркоманія батьків, які призводять до недоглянутості та занедбаності дитини; низький освітній рівень і бідність батьків, що заважає їм відповідально виконувати батьківські обов'язки, кримінальна ситуація в місці проживання, членство в кримінальних підліткових і молодіжних угрупованнях тощо.

Підтвердження зазначеному вище ми зустрічаємо і у книзі П. Вінтерхофф-Шпурка «Медіапсихологія». Автор стверджує, що загалом медіаконтент рідко має прямий і якийсь окремий вплив на наші дії. Ми дістаємо від медіа здебільшого ментальні враження – поняття, переживання, які змішуються з усіма іншими поняттями, нормами, цінностями, переживаннями, здобутими нашим досвідом з багатьох джерел (сім'я, школа, спілкування з однолітками тощо). Власний досвід і враження інших людей із безпосереднього оточення зазвичай виявляються вагомішими, ніж враження, здобуті з медіа [7, 187–200]. Отже, спостерігаються певні протеріччя в погляді вчених на парасоціальні стосунки та їх роль у житті людини.

Ми провели власну діагностику учнів та батьків, і розширили новим контентом наведену Л. Найдьоною [5] вікову періодизацію медіаризиків, які безпосередньо стосуються і впливу парасоціальних стосунків на школярів. Анкетування 97 батьків 9, 11-х класів Миколаївського муніципального колегіуму показало, що виявлені проблеми не змінились, а змінився лише медійний контент, який впливає на підлітків (серіали «Гра престолів», «Шерлок», «Вікінги»; аніме, діяльність фрилансерів та відеоблогерів тощо)

Діагностика дозволяє виявити основні медіаризики для підлітків 13–14 років. Висока залежність від думки однолітків – найскравіший ризик цього періоду: формування медійних уподобань, які стають маркерами певних підліткових групових утворень (із розмов з батьками: «каже мені, що це всі дивляться, і я хочу», «тиск: телефонують, чого «Універ» не дивишся»). У цьому віці спостерігається копіювання моделей міжособистісної поведінки (особливо турбують батьків ідеї знуцання, убивства, суїциду, «коли п'ятеро на одного», коли «брат брата підколює»). Діти цього віку прагнуть соціальних уроків і часто переймають їх із медіа, адже починають цікавитися дорослою медіапродукцією.

Аналізуючи анкети, ми спостерігаємо, що батьки занепокоєні «нормалізацією» екранної реальності як тої, що представляє норми життя в суспільстві, коли, орієнтуючись на медіа, діти вважають, що показане і є нормою життя, що це так і повинно бути («усім подобається ризик і адреналін»; «кримінал – норма»; «вживання алкоголю – невід'ємна частина дозвілля» та інші нав'язувані медіастереотипи).

У віці 15–16 років спостерігається копіювання моделей стосунків із перекрученими людськими цінностями, створення асоціальних і антисоціальних кумирів. Батьків турбує, що медіа показують «пародію на сім'ю»; «демонструється безвідповідальність, якісь розборки між людьми, що вважались раніше недостойними, невістка не зрозуміла свекруху і це «прикольненько», «усі з усіма «сплять» і всім добре, це така крутизна»). Л. Найдьонова зазначає, що у цей період спостерігається спрощене розуміння подій і життя в тих сферах, де відсутній власний досвід, зокрема в сексуальних стосунках («новинні сюжети на кшталт «про Оксану Макар» не сприймаються»; «спотворене бачення соціального життя»; «уявляє нереальний світ, переноситься в нього»).

Окремо слід зупинитись на дослідженні щодо ризиків від перегляду еротичних сцен. Вони є різними для малих дітей і підлітків. Підлітки прагнуть інформації про секс, бо в цей час формується їхня сексуальна ідентичність, вони активно пізнають себе. Зображення сексу в медіа дуже далеке від реальності, а

тому загрожує формуванням хибних уявлень, що може завдати дитині непоправної шкоди. Крім того, медіа можуть збуджувати в підлітків нездоровий інтерес до сексуального життя людини, підштовхувати їх до ранньої, часто навіть збоченої, сексуальної поведінки [10, 192–204].

Отже, аналіз описаних батьками учнів 9–11-х класів ситуацій дозволив виокремити психологічні проблеми школярів, що пов'язані з парасоціальними стосунками: наслідування мові та поведінці улюблених героїв, страхи, внаслідок екзистенційних переживань визваних медіапродуктами; віра в реальність віртуального світу, формування медійних уподобань в залежності від думки однолітків; сліпа довіра модераторам груп, таких як «Синій кит», «Тихий дім», «Червона сова» тощо.

Подивимось на цю проблему очима підлітків. Анкетування учнів 9–11-х класів показало, що 30% учнів схильні або мають парасоціальні стосунки, це пов'язане як з психологічними особливостями особистості, так і її з соціально-психологічними проблемами у реальному житті (неадекватною самооцінкою, високими вимогами до оточуючих, агресією). Діти, що схильні до такого типу стосунків, вказують, що їм легше спілкуватися в медійному просторі, заводити там собі друзів та самореалізовуватися, дехто з них зазначає, що такий тип відносин економить час і дозволяє зберегти ці стосунки у таємниці від батьків. Так учні 9–11-х класів, вказали, що вони частіше використовують смартфон, ніж стаціонарний комп'ютер, а це робить достатньо важким контроль за перебуванням дитини у медійному просторі. Батькам та вчителям важко відстежити, який контент цікавить учнів, а відповідно, здійснити профілактику медіаризиків.

Однією з важливих причин захоплення віртуальним життям, діти вказують легкість спілкування з партнером.

На діаграмі 1 спостерігаємо, що 70,7% учнів 9-го класу вважають реальне спілкування простішим, на другому місці стоїть спілкування у медіасвіті – 20%, 9,3% учнів надають перевагу як реальному так і віртуальному простору.

«Де легше спілкуватись:
у медійному чи реальному світі?»

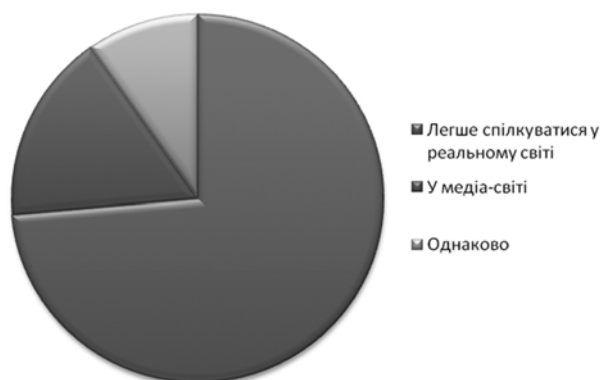

Рисунок 1 – Діаграма результатів діагностики учнів 9-х класів

З діаграми 2 ми бачимо, що учням 11 класу легше спілкуватись: у реальному житті – 48 (59%), у медіа-світі – 15, (18,5%) однаково – 14 (22,5%).

Отже, більшість учнів 9-х та 11-х класів надає перевагу реальному спілкуванню, хоча визнають наявність у житті певної залежності від соціальних мереж. До того, важливим є факт, що 90% учнів, які спілкуються в соцмережах, розглядають їх, як частину реального світу, адже за допомогою цього різновиду «спілкування» вирішують «реальні нагальні проблеми з людьми з життя». Учні вказують, що використовують соцмережу як інструмент для спілкування, роботи, розваг, самореалізації.

Слід відмітити, що 22% учнів 9-х та 11-х класів вірять у віртуальну любов. Якщо до існування інтернету, вона була в більшості одностороння (любов до героїв фільмів, передач,

«Де легше спілкуватись:
у медійному чи реальному світі?»

Рисунок 2 – Діаграма результатів діагностики учнів 11-х класів

уявних друзів (наприклад, як у художньому фільмі «Вередливий Фред»), то сьогодні віртуальна любов може бути і по-справжньому взаємною. Підлітки зазначають, що для них можливо:

- любов в соцмережах (з зізнаннями, постійним спілкуванням, та отримання офіційного статусу «хлопець», «дівчина»);
- «особливе» спілкування по вайберу, скайпу, фліпчату, телеграм, мобільному телефону.

Учні зазначають, що люди можуть взагалі ніколи не зустрічатись один з одним, але завдяки гаджетам підтримувати постійне спілкування і бути цікавим один для одного.

Опитування дозволило виявити, що більша частина підлітків знайомиться у соціальних мережах. Так учні Миколаївського муніципального колегіуму найчастіше використовують Instagram, Youtube, V Kontakte, Skype, Viber, Telegram, Facebook, WhatsApp.

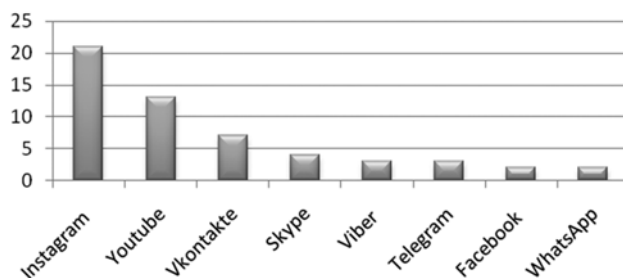

Рисунок 3 – Діаграма популярних серед підлітків соціальних мереж

Отже результати діагностики демонструють, що віртуальне спілкування є невідомою частиною життя сучасного підлітка, але не основною.

Ще одним важливим аспектом для вивчення стала ідеалізація підлітками медіагероїв. Анкетування показало, що учні наділяють незнайомих особисто акторів, співаків рисами, які б вони самі хотіли в них бачити: наприклад, Аліса Бурлеск – проста, добра, у Володимира Зеленського дуже гарний характер. Вони асоціюють реальних людей з персонажами, яких ті грають.

Школярам подобаються як позитивні, так і «суперечливі» персонажі, але все одно, вони віддають перевагу доброті, розуму, винахідливості, почуттю гумору та суперсилі. Спостерігається тенденція щодо «охолодження» юних глядачів до комедій (наприклад, до

«Теорії великого вибуху», «У всі тяжкі»), на перше місце виходить захоплення супергероями. Учні 11-го класу, на відміну від 9-го, відрізняють особистість актора від персонажа, який він грає; вони можуть чітко визначити, за що саме люблять чи поважають того чи іншого героя. Одинадцятикласники роблять акцент на розумових здібностях медіаперсонажів та їх бажанні зробити світ кращими.

Останнє питання опитувальника стосувалося важливості для учнів он-лайн репутації. З'ясувалося, що над цим замислювався лише 1% учнів, хоча на кібербулінг (медіанасилля) в інтернеті скаржилось 40% опитаних. Тільки 2% з них пов'язали медіаагресію з он-лайн репутацією, а 10% з реальним булінгом.

Отже, аналіз анкет виявив наявність у учнів схильності до парасоціальних стосунків: захоплення медійними героями, їх ідеалізація; іра в віртуальне кохання та дружбу; наявність віртуального кохання та дружби; пошук ідеалу в соцмережах.

Розширена діагностика дозволила розробити типізований портрет, за яким можна «впізнати» учнів, що схильні до парасоціальних стосунків. Так за типом темперамента вони в більшості меланхоліки та холерики. Діагностика рівня загального інтелекту не виявила прямого зв'язку, але встановлено закономірність, пов'язану з емоційним інтелектом (більшість з них мають низький та нижче середнього EQ). Значний відсоток (80%) школярів висуває доволі високі вимоги до партнерів (друзів, коханих), маючи при цьому необ'єктивну самооцінку (частіш за все занижену). Більшість з них мають ідеал в медійному світі та наслідують йому у поведінці та одязі.

Результати дослідження підтвердили необхідність створення медіаосвітніх програм. Для вирішення проблеми медіаризиків, що пов'язана з впливом парасоціальних стосунків, необхідно спостерігати за дітьми, пропонувати цікаві альтернативи у реальному житті, не заохочувати дітей до користування гаджетами, вчити їх спілкуватись, допомогти зайняти у соціумі комфортне для них місце. Позитивним моментом дослідження є те, що більшість учнів обирає для спілкування реальне середовище і, на наш погляд, загрози

глобального переходу молоді на віртуальні стосунки ми не виявили.

Отже, для того, щоб передбачити медіаризики, сьогодні медіапедагогами та медіапсихологами мають розроблятися певні шляхи медіаосвіти учнів всіх вікових категорій. Головні ж ідеї медіаосвіти в підлітковому віці:

- створення середовища повноцінного реального розвивального спілкування дітей щодо їхніх медіапрактик і медіауподобань;
- забезпечення розуміння розмаїття та взаємозв'язків світу медіа як культурного досягнення людства (носія цінностей, норм, зразків);
- розвиток навичок самоуправління взаємодією з медіа, управління ризиками і ресурсами, що надають медіа.

Наприкінці хочеться ще раз зазначити, що перед сучасним вчителем постає необхідність побачити дитину, що схильна до медіаризиків, передбачити ситуації, у які вона може потрапити, та проблеми, що за ними стоять. Важливою є і роль педагога у формуванні медіаімунітету, медіакультури, не може він стояти осторонь такого важливого питання, як онлайн репутація учня. Найкраще, коли медіа в підлітковому віці стають засобом здійснення спільного вчинку, ресурсом визначення. Цьому сприяє використання хмарних технологій, які сьогодні активно імплементуються в освітній процес.

Список використаних джерел

1. Вознесенська О. Л. Образи серіальних персонажів як джерело медіасоціалізації дитини / О. Л. Вознесенська // Соціально-психологічні особливості професійної діяльності працівників соціальної сфери: соціальний вимір сучасності. Матеріали VI всеукр. наук.-практ. конф. Київ-Мелітополь, 2014. С. 32-40.
2. Вознесенська О. Л. Спільне медіа-дозвілля родини / О. Л. Вознесенська // Психологічні перспективи. Спеціальний випуск «Психологія професійної діяльності працівників соціальної сфери». 2012. С. 100-110.
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) / за ред. Л. А. Найдьонові, М. М. Слюсаревського. Київ, 2016. С. 5-6.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / ред. упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенко; за науковою редакцією В. В. Різуна. Київ. 2012. С. 303-340.
5. Медіапсихологія: на перетині інформаційного та освітнього просторів: монографія / Баришполець О. Т., Вознесенська О. Л., Голубєва О. Є, Мироненко Г. В., Найдьонова Л. А., Обухова Н. О., Череповська Н. І.; за наук. ред. Л. А. Найдьонові, Н. І. Череповської; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. К.: Міленіум, 2014. 348 с

6. Медіапсихологія: підручник / за науковою редакцією П. Винтерхофф-Шпурк. Київ. 2017. 456 с.
7. Найдьонова Л. А. Кібербулінг або агресія в інтернеті: способи розпізнання і захист дитини / Л. А. Найдьонова // Методичні рекомендації / Серія: На допомогу вчителю. Вип. 4. К., 2011. 34 с.
8. Найдьонова Л. А. А ви дивились на медіаосвіту крізь призму медіа ризиків? / Л. А. Найдьонова // газета «Освіта» № 15–16 від 27 березня – 3 квітня 2013. С. 7.
9. Найдьонова Л. А. Кібербулінг підлітків (віртуальний терор) як новітній феномен інформаційної доби: теоретико-методичні засади подолання і профілактики. / Л. А. Найдьонова // Практична психологія та соціальна робота, № 8, 2010. С. 10–18.
10. Найдьонова Л. А. Психологічні механізми медіаосвіти дітей різного віку / Особистість у єдиному освітньому просторі / Збірник наукових тез / наук. Редактори В. В. Пашков, В. В. Савін, А. І. Павленко. Запоріжжя: ТОВ «Фінвей», 2012. 460 с., Т. 1. С. 135–139.
11. Найденова Л. А. Последствия эскалации парасоциальных отношений с виртуальными персонажами / Современные тенденции в развитии российского образования – 2010: Сб. материалов Всероссийской научно-практической конференции: В 2 т. Т. 1. М. : Факультет журналистики МГУ, 2010. С. 212–220.
12. Онкович Г. В. Медіаосвіта як інтелектуально-комунікативна мережа / Г. В. Онкович // Вища освіта України. 2008. № 3. Д. 1. С. 130–137.
13. Парасоціальні стосунки [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://gutta-honey.livejournal.com/349757.html>.
14. Савенкова І. І. Хронопрогностичні показники прояву депресивних станів / І. І. Савенкова // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер. : Психологічні науки. 2013. Вип. 10. С. 272–275.
15. Федоров А. В. Анализ аудиовизуальных медиатекстов / А. В. Федоров. М. : МОО «Информация для всех», 2012. 182 с.

OKSANA DENYSENKO

Mykolaiv

TEACHER FROM THE PERSPECTIVE OF PARASOCIAL TEENAGE RELATIONS: MEDIA THREATS AND OPPORTUNITIES

The article deals with the problems connected with parasocial relations among teenagers. The main mediocrities in different teenage groups have been defined; teachers and psychologists are proposed some ways to prevent them.

Key words: parasocial relations, cyberbullying, media aggression, media education, media education programs, victim, gadgets, devices, media immunity.

ОКСАНА ДЕНИСЕНКО

г. Николаев

УЧИТЕЛЬ И ПРАСОЦИАЛЬНЫЕ ОТНОШЕНИЯ ПОДРОСТКОВ: МЕДИАРИСКИ И МЕДИАВОЗМОЖНОСТИ

В статье рассмотрены психологические проблемы, которые связаны с парасоциальными отношениями подростков, обозначены основные медиариски, связанные с ними, предложены педагогам пути их профилактики.

Ключевые слова: парасоциальные отношения, кибербуллинг, медиаагрессия, медиаобразование, агрессор, жертва, медиаобразовательная программа, медиаиммунитет, ментальные фильтры, гаджеты, девайсы.

Стаття надійшла до редколегії 06.04.2018